

Κανέλλος Δεληγιάννης

ΚΩΣΤΗ ΠΑΠΑΓΙΩΡΓΗ

Εκδόσεις Καστανιώτη, 2002

Το βιβλίο αυτό του Κωστή Παπαγιώργη είναι μια σπουδαία άσκηση ισορροπίας. Ενώ είναι ανελέητος με τον κεντρικό του «ήρωα», με κάποιον τρόπο τον υπερασπίζεται. Ο Πελοποννήσιος κοτζαμπάσης Κανέλλος Δεληγιάννης δεν γίνεται συμπαθής, καθόλου. Γίνεται όμως κατανοητός. Και μαζί με αυτόν γίνεται κατανοητή μια άλλη αφήγηση της Επανάστασης του '21, διαφορετική από αυτές που έχουμε συνηθίσει. Σε αυτήν δεν υπάρχει κανένας καλός. Κανένα εύκολο σχήμα, καμμία λύση. Αίσθηση, δε, προκαλεί η άνεση με την οποία κινείται ο Παπαγιώργης μέσα στο υλικό και τις πηγές. Υπάρχει δυσανάλογος κόπος πίσω από το παραγόμενο αποτέλεσμα και η επιλογή να ασχοληθεί με τον Δεληγιάννη είναι καταλυτική διότι χτυπά αλυσιδωτά σε μακρινά σημεία. Το βιβλίο αυτό δείχνει πόσο πολύπλοκη είναι η ιστορία της Επανάστασης του '21 και πόσο ανεπαρκείς είναι όλες οι τρέχουσες αφηγήσεις. Όλοι οι παράγοντες, Κοτζαμπάσηδες, Στρατιωτικοί, Κλέφτες, Φιλικοί, Φαναριώτες και λοιποί «μορφωμένοι» μετέχοντες του πολιτισμού του Ευρωπαϊκού εν γένει, αποτυγχάνουν να σταθούν όρθιοι, ηθικά, πολιτικά, ιστορικά. Η βία που ασκεί το νεωτερικό εγχείρημα στην ελλαδική επικράτεια είναι ανελέητη και δεν έχει χώρο για κανέναν, διότι η σύλληψη της έχει γίνει χωρίς να περιλαμβάνει την ίδια την πραγματικότητα. Τους ανθρώπους, τους θεσμούς, τις αξίες, τις σχέσεις, όλα τα προσπερνά και τα συντρίβει. Ο κόσμος αυτός νομοτελειακά αποτυγχάνει να «προσαρμοστεί». Η εξαθλίωση είναι σχεδόν αναπόφευκτη, απαραίτητη. Και όταν μιλάμε για εξαθλίωση μιλάμε για ανθρωπιστική, οικονομική, ηθική και συμβολική εξαθλίωση, αγιάτρευτη. Η νέα Ελλάδα για να στηθεί έπρεπε να μην υπάρχει. Κι αν στο τέλος «πραγματοποιείται» αυτό γίνεται λόγω της Ευρωπαϊκής διάστασης και συγκυρίας. Το Νέο Ελληνικό κράτος είναι ένα Ευρωπαϊκό εγχείρημα στο οποίο η ανθρώπινη μοίρα των ελάχιστων ηρώων, που περιγράφει αυτό το βιβλίο, ουσιαστικά συντρίβεται, σχεδόν ασήμαντη. «Οι Μοραίτες άρχοντες έχασαν την «πατρίδα» τους από τους νεο-Έλληνες» λέει ο Παπαγιώργης. Η Νεωτερικότητα, στις περιοχές της Ευρώπης που γεννήθηκε και μεταμορφώθηκε αλλεπάλληλα με τρόπο ιστορικά φυσικό, μοιάζει με σύγκρουση του παλαιού με το νέο, μια φυσική εξελικτική πορεία που γεννά ο χρόνος. Στην περιφέρεια, όμως, η σύγκρουση συχνά αλλάζει

χαρακτηριστικά, μοιάζει με τη σύγκρουση του νεωτερικού με το «τοπικό», με τον ίδιο τον τόπο, με την ιδιαιτερότητα και την διαφορά, που τελικά πρέπει να εξαφανιστεί. Εκεί αναδεικνύεται πως η διεκδίκηση της οικουμενικότητας του ευρωπαϊκού πολιτισμού εκκρεμεί και συστηματικά δικαιολογεί την περιθωριοποίηση των, εκάστοτε, γηγενών πληθυσμών δια της βίας. Η βία αυτή είναι κυριαρχική και αδιάκριτη.

Ο *Κανέλλος Δεληγιάννης* είναι ένα από τα τρία βιβλία που έγραψε ο Κ. Παπαγιώργης με θέμα σχετικό με την Επανάσταση του 1821. Τα άλλα δύο είναι: ο Εμμανουήλ Ξάνθος που ασχολείται με τα έργα και τις ημέρες ενός μέλους της Φιλικής Εταιρείας και τα Καπάκια που ασχολούνται με τις μεθόδους που χρησιμοποίησε το νέο πολιτικό κατεστημένο για να ελέγξει ή εξοντώσει τους «αγωνιστές» στη Ρούμελη, αυτά μετά τα γεγονότα στην Πελοπόννησο. Ο «Δεληγιάννης» είναι χρονικά στην μέση. Πίσω από το πλήθος των σημειώσεων και των παραπομπών υπάρχει μια πρόθεση αμυντική που ο αναγνώστης δε διακρίνει απαραίτητα. Πρόκειται για την αμυντική προετοιμασία του εδάφους απέναντι στην επερχόμενη κριτική. Πραγματικά ο Παπαγιώργης γι' αυτά τα βιβλία του δέχτηκε την περισσότερη κριτική.

Το βιβλίο έχει μια γεύση πικρή, είναι η γεύση της ιστορίας και της ανθρώπινης μοίρας. Αλλά γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο ανοίγει μια πόρτα, αναγκάζει το νου να υψωθεί και να δει τα πράγματα από μακριά με ένα ελαφρό μειδίαμα. Δείχνει την ιστορία σαν υλικό πολύπλοκο, ανεξάντλητο, που δεν αντέχει απλουστευτικά σχήματα. Κατά την γνώμη μου, δικαιολογεί την αμφισβήτηση, τότε και τώρα, της επιτυχίας και της αξίας της Επανάστασης του '21. Θέτει, επίσης κατά την γνώμη μου, το ερώτημα αν θα μπορούσε να υπάρξει μια άλλη μετάβαση όπου το τοπικό θα αποκτούσε μια κάποια θέση ή προοπτική για να εξελιχθεί. Αυτά τα ερωτήματα δε μπορούν να απαντηθούν. Πρέπει όμως να ξαναβρούν τον χώρο τους, να υπάρξουν, σαν οδοδείκτες που ακυρώνουν καταστροφικές βεβαιότητες και φωτίζουν την Ευρωπαϊκή πολιτική και πολιτισμική ιστορία. Βρισκόμαστε σε ένα επικίνδυνο αδιέξοδο που η Ευρώπη ή, αν προτιμάμε, η Νεωτερικότητα δεν καταφέρνει να πραγματευτεί. Και τολμώ να υποθέσω πως αυτό δεν είναι καινούργιο. Απλώς σε άλλες εποχές το αδιέξοδο αυτό το εξήγαγε και τις αστοχίες της χρεώνονταν, μαζί με μιαν ενοχή, οι κοινωνίες που την υιοθετούσαν ανά τον κόσμο.